

Emrah Tunç

Sivas'ta Sünnet Merasimleri ve Kirvelik Kurumu

Tarihsel süreç boyunca birçok insan topluluğu tarafından uygulanan ve genel mahiyet itibarıyla yetişkinliğe geçişin bir sembolü olarak düşünülen sünnet uygulamaları; yazılı tarihten çok önceki dönemlere tarihlendirilmekle birlikte her daim güncelliğini koruyan ve sürekli olarak tartışmalara yol açan bir ritüel olarak karşımıza çıkar. Yahudilik ve İslamiyet gibi semitik dinlerde âdeta uygulanması zorunlu sayılan sünnet pratiği, bugün dahi dünyanın birbirleriyle ilgisiz değişik coğrafyalarında farklı inançlara sahip ve kültürel yaşamları bambaşka olan insan toplulukları arasında, uygulama biçimi ve amacı değişmekle birlikte tartışmasız bir şekilde uygulanmaktadır. Sünnet münasebetiyle ortaya çıkarak, taraflar arasında hatırı sayılır miktarda “sosyal sermaye” oluşturan tören babalığı (kirvelik kurumu) ise şüphesiz, bu merasimlerin önemli bir yanını teşkil eder.

Bu çalışmada, coğrafyası itibarıyla Doğu ile Batı arasında bir köprü vazifesi üstlenen ve her iki kültürel sahaya dair izleri yüzyıllardır kaynaştırarak devam ettiren Sivas şehir merkezindeki sünnet merasimleri ve bu merasimlere bağlı olarak ortaya çıkan kirvelik kurumu, sosyo-kültürel anlamlarıyla birlikte ele alınmaya çalışılmıştır. Bu itibarla birbirinden farklı birçok konunun kesişim noktasında olan bu çalışmanın, başta halkbilimi olmak üzere toplumsal cinsiyet çalışmaları ve özellikle erkeklik araştırmalarında literatüre katkı yapacağı umulmaktadır.

+90 536 663 97 66
+90 286 217 22 24
/paradigmaak
/divit_kitavevi
/paradigmaakademiayinevi

paradigma akademi
Basın Yayın Dağıtım

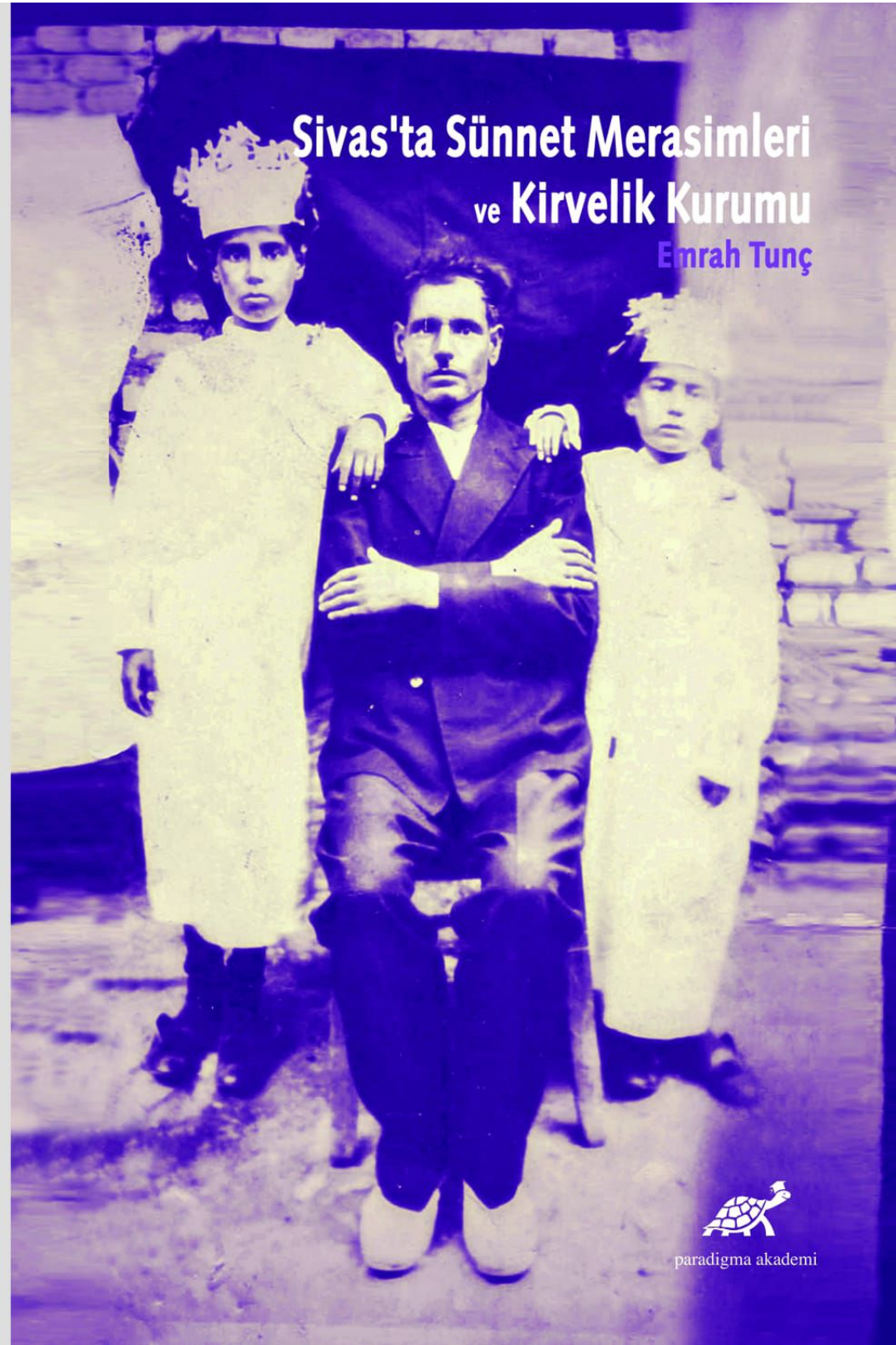
9 786238 009376

www.paradigmaakademiayinlari.com
www.divitkitavevi.com | paradigmaakademitasarim@gmail.com

Emrah Tunç | Sivas'ta Sünnet Merasimleri ve Kirvelik Kurumu

Sivas'ta Sünnet Merasimleri ve Kirvelik Kurumu Emrah Tunç

paradigma akademi

Sivas'ta Sünnet Merasimleri ve Kirvelik Kurumu

Emrah TUNÇ

Paradigma Akademi

Sivas'ta Sünnet Merasimleri ve Kirvelik Kurumu

Emrah TUNÇ

ISBN: 978-625-8009-57-6

Sertifika No: 32427
Çanakkale Kitaplığı
Araştırma İnceleme Bilişim Yayın Matbaa
TİC. LTD. ŞTİ.

Paradigma Akademi Basın Yayın Dağıtım
Fetvane Sokak No: 29/A
ÇANAKKALE
e-mail: fahrigoker@gmail.com

Dizgi
Himmet AKSOY
Kapak Tasarımı
Hasan Sami YURDAKUL

Matbaa
Vadi Grafik Tasarım ve Reklam LTD. ŞTİ.
Sertifika No: 47479

Kitaptaki bilgilerin her türlü sorumluluğu yazarlarına aittir.

Bu Kitap T.C. Kültür Bakanlığından alınan bandrol ve
ISBN ile satılmaktadır. Bandrolsüz kitap almayınız.

Aralık 2021
Paradigma Akademi

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	v
GİRİŞ	1
Araştırma Konusunun Çerçevesi	1
Araştırmanın Amacı.....	1
Araştırmada Kullanılan Yöntemler	1
Araştırma Yöresinin Coğrafi Durumu	1
Araştırma Yöresinin Tarihi	2

I. BÖLÜM

SÜNNETİN TANIMI VE KAPSAMI

Kelime Anlamı	5
Sünnetin Coğrafyası.....	7
Tıbbî Açıdan Sünnet	10
Sünnetin Dayandırıldığı Temeller.....	18
Heliolitik Kültür, Eski Mısır ve Sünnet Uygulamaları	21
Erginleme Törenleri ve Sünnet Uygulamaları	26
Din Kurumu ve Sünnet Uygulamaları.....	31
Mitolojik Yorumlar	33
Semitik Dinlerde Sünnet Uygulamaları	39
Yahudilikte Sünnet.....	39
Hıristiyanlıkta Sünnet.....	46
İslamiyet'te Sünnet	49
Türk Kültüründe Sünnet.....	57
Türklerin İslamiyet'e Girmeleri, Sünnetle Tanışmaları	57

Anadolu Dışında Yaşayan Türk Topluluklarında Sünnet Merasimleri.....	60
Anadolu’da Yaşayan Türk Topluluklarında Sünnet Merasimleri	65
Kirvelik Kurumu	89

II. BÖLÜM

SİVAS’TA SÜNNET MERASİMLERİ

Sünnet Çağı ve Zamanı	101
Sünnet Hazırlıkları.....	108
Yemekler	111
Sünnet Yatağı	114
Sünnet Elbisesi	117
Sünnet Kınası.....	119
Sünnet Hamamı	121
Sünnet Arabası.....	124
Sünnet Davetiyeleri.....	125
Gezme, Türbe Ziyaretleri	127
Sünnetçi ile Buluşma	129
Eğlence.....	133
Mevlit	134
Hediye	137
Sünnet Merasimlerinin Belgelenmesi	139
Sivas’ta Sünnetçilik	140

III. BÖLÜM

SİVAS’TA KİRVELİK KURUMU

Kirve Seçimi.....	149
Görev ve Yükümlülükler.....	153
Dışsevilik ve Kirvelik Kurumu	158
Kirvelğin Tanım ve Kapsamındaki Dönüşümler	159
SONUÇ.....	163
KAYNAKLAR.....	165

ÖN SÖZ

Tarihsel süreç boyunca birçok insan topluluğu tarafından uygulanan ve genel mahiyet itibarıyla yetişkinliğe geçişin bir sembolü olarak düşünülen sünnet uygulamaları; yazılı tarihten çok önceki dönemlere tarihlendirilmekle birlikte her daim güncelliğini koruyan ve sürekli olarak tartışmalara yol açan bir ritüel olarak karşımıza çıkar. Yahudilik ve İslamiyet gibi semitik dinlerde âdeta uygulanması zorunlu sayılan sünnet ritüeli, bugün dahi dünyanın birbirleriyle ilgisiz değişik coğrafyalarında farklı inançlara sahip ve kültürel yaşamları bambaşka olan insan toplulukları arasında, uygulama biçimi ve amacı değişmekle birlikte tartışmasız bir şekilde uygulanmaktadır. Müslüman-Türk toplulukları ise söz konusu uygulamaları kültürel yaşamlarının bir parçası hâline getirerek; sünneti erkek çocuklarının yetişkinliğe geçiş yaptığı bir ritüel vasfıyla törenler eşliğinde uygularlar.

Değişen dünya şartlarıyla birlikte uygulanma tarzlarında birtakım farklılıklar söz konusu olsa da üstlendikleri fonksiyonlar itibarıyla kendinden hiç ödün vermeden yoluna devam eden sünnet uygulamalarının kültürel gerçekliği nedir? Sosyal hayatın önemli bir parçası olan sünnet ve sünnet münasebetiyle ortaya çıkarak taraflar arasında hatırı sayılır miktarda “sosyal sermaye” oluşturan kirvelik geleneğinin mahiyeti nedir? Bu çerçevede yapılan değişik uygulamalar niçin yapılır ve söz konusu pratikleri uygulayan toplum için, aslı olarak ne ifade ederler? Bunların tarihsel gelişimi, köken ve mahiyetlerine dair ileri sürülen teoriler nelerdir?

Çalışmada yukarıda bahsedilen genel sorulara cevap aranmakla birlikte, özel olarak coğrafyası itibarıyla Doğu ile Batı arasında bir köprü vazifesi üstlenen ve her iki kültürel sahaya dair izleri yüzyıllardır kaynaştırarak devam ettiren Sivas şehir merkezindeki durum ele alınmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda araştırmanın ilk bölümünde, yeryüzünde farklı coğrafyalarda bulunan sünnet operasyonlarının tıbbî ve kültürel açıdan gerçeklikleri, söz konusu uygulamaları gerçekleştiren toplumlar için ifade

ettikleri anlamlar ve bu işlemlerin farklı dinî sahalar ve toplumlarda uygulanma şekilleri tartışılmıştır. Ayrıca bu bölümde, sünnetin kökeni ve mahiyeti hakkında ileri sürülen teoriler hakkında genel bir değerlendirmede bulunulmuştur. Yine kirvelik kurumunun ülkemiz insanına ifade ettiği anlamlar; bu kurumun işlevleri, yayıldığı coğrafî saha ve geçirdiği dönüşümler de ana hatlarıyla bu bölümde incelenmeye çalışılmıştır.

İkinci bölümde mekânsal olarak sınırlamaya gidilerek Sivas'ta kültürel yaşamın bir parçası olarak karşımıza çıkan sünnet merasimleri, törenleri oluşturan etkenler ışığında müstakil olarak ele alınmıştır. Üçüncü bölümde ise Sivas'ta hâlâ itibar gören ve yaşadığı dönüşümlere rağmen sünnet merasimleri için büyük bir öneme sahip olan kirvelik kurumu, yöre insanı için ifade ettiği anlamlarla birlikte irdelenmeye ve ana hatlarıyla ortaya konmaya çalışılmıştır.

2012 yılında bir yüksek lisans tezi olarak ortaya çıkan bu çalışma, birçok kıymetli insanın yardımı ve özverisi sayesinde son hâlini almıştır. Bu vesileyle başta danışmanım Dr. Öğr. Üyesi R. Bahar AKARPINAR'a, anlayış ve yardımlarını benden esirgemediği için teşekkür ederim. Saha araştırması için kollarını sıvayan ve benimle birlikte onlarca insanla görüşme yapan Cumhuriyet Üniversitesi Türk Halkbilimi Bölümü öğrencilerinin her birine; ayrıca kapak tasarımı için hiç yorulmadan vaktini cömertçe şahsıma harcayan öğrencim ve sevgili dostum Hasan Sami YURDAKUL'a zahmet ve emekleri için büyük bir teşekkür borçluyum. Eğitim hayatım boyunca beni sürekli olarak kollayan; bilgi ve tecrübelerinden her daim istifade ettiğim kıymetli hocam Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU'na ise destekleri için sonsuz müteşekkirim. Ayrıca varlıklarıyla hayatıma anlam katan ve yaşamları boyunca her türlü zorluğa katlanarak hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan aileme, sonsuz şükranlarımı sunmak isterim.

Emrah TUNÇ

Sivas/2021